

Οι μαθητικές κοινότητες σε άλλες χώρες

Ο θεσμός των μαθητικών κοινοτήτων συναντάται **σε πολλά σύγχρονα δημοκρατικά κράτη**, εξυπηρετώντας συνήθως την ανάγκη της καλλιέργειας στα παιδιά και στους εφήβους **συνείδησης ενεργού πολίτη**, στο πλαίσιο μιας δημοκρατικής κοινωνίας, με την κατανόηση της αξίας της υπεύθυνης συλλογικής δράσης, με την αναγνώριση της σημασίας της αντιπροσώπευσης και με την καλλιέργεια των συμπεριφορών και αρχών που θα έπρεπε να διακρίνουν τον ιδανικό αντιπρόσωπο και αντιπροσωπευόμενο. Ειδικότερα, η προώθηση και ενίσχυση του θεσμού των μαθητικών κοινοτήτων ως μέσου δημοκρατικής διαπαιδαγώγησης, εκμάθησης και υιοθέτησης διαδικασιών δραστηριοποίησης μέσα σε μια δημοκρατική κοινωνία φαίνεται να αποτελεί μια ιδιαίτερα προσφιλή πρακτική τουλάχιστον για **33 κράτη του δικτύου Ευρυδίκη**.¹ Σε γενικές γραμμές, στα περισσότερα από αυτά τα κράτη οι μαθητές και οι μαθήτριες καλούνται να κατανοήσουν τη διαδικασία έκθεσης απόψεων, διεκδίκησης και συμμετοχής στη διακυβέρνηση σε ένα δημοκρατικό πλαίσιο μέσα από τους ακόλουθους τρόπους:

1. Την εκλογή αντιπροσώπων της τάξης (“class representatives”) και τη συνακόλουθη –αν και όχι πάντα αυτονόητη– ανάδειξη του λεγόμενου συμβουλίου της τάξης (“class council”), το οποίο σε πολλές χώρες απαρτίζεται όχι μόνο από μαθητές αλλά και από διδάσκοντες και γονείς.
2. Τη συγκρότηση και λειτουργία του μαθητικού συμβουλίου του σχολείου (“student council”).
3. Την εκπροσώπηση των μαθητών στα όργανα διοίκησης του σχολείου (“student representation on school governing bodies”).²

Στις περισσότερες χώρες ο τρόπος συγκρότησης και ανάληψης δράσης από τις μαθητικές κοινότητες ρυθμίζεται από την κεντρική διοίκηση. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον είναι ότι ακόμα και σε κράτη που το εκπαιδευτικό τους σύστημα διακρίνεται από έναν αρκετά αποκεντρωτικό χαρακτήρα –δηλαδή, η κάθε σχολική μονάδα έχει μεγάλο βαθμό αυτονομίας ως προς τον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας της–, όπως είναι αυτά της Τσεχικής Δημοκρατίας και της Φιλανδίας, προβλέπεται ένα διαμορφωμένο από την κεντρική διοίκηση θεσμικό πλαίσιο όσον αφορά τη συγκρότηση των μαθητικών κοινοτήτων, κυρίως στις μεσαίες βαθμίδες εκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, κανονισμοί και επίσημες υποδείξεις αναφορικά με την εκλογή των αντιπροσώπων της τάξης απαντώνται περίπου στο 1/3 των κρατών-μελών του Δικτύου σε επίπεδο πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, στο 1/2 σε επίπεδο αρχικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και στα 2/3 σε επίπεδο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης³. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι ο ρόλος της κεντρικής διοίκησης σε κάποιες χώρες, όπως η Σουηδία, απλά περιορίζεται στην επιβολή της ύπαρξης και λειτουργίας μαθητικών κοινοτήτων, αφήνοντας στη διακριτική ευχέρεια των σχολικών μονάδων τη διαμόρφωση του πλαισίου για την ανάδειξη των αντιπροσώπων των μαθητικών κοινοτήτων, τον καθορισμό των αρμοδιοτήτων και, εν γένει, την οργάνωση και λειτουργία τους.

ευνέχεια →

1. Από το 2013 το **Δίκτυο Ευρυδίκη απαρτίζουν 36 κράτη**: Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Γαλλία, Γερμανία, Δανία, Ελβετία, Ελλάδα, Εσθονία, Ηνωμένο Βασίλειο, Ιρλανδία, Ισλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Κροατία, Κύπρος, Λετονία, Λιθουανία, Λιχτενστάιν, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Μαυροβούνιο, Νορβηγία, Ουγγαρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Ρουμανία, Σερβία, Σλοβακία, Σλοβενία, Σουηδία, Τουρκία, Τσεχική Δημοκρατία, Φιλανδία. Η έρευνα, ωστόσο, των I. De Coster, O. Borodankova, A.-S. De Almeida Coutinho, G. Paolini (2012). Citizenship Education in Europe. EACEA P9 Eurydice & Policy Support, πάνω στην οποία και στηριχθήκαμε για τη συγγραφή-σύνοψη του κειμένου αυτού, αναφέρεται σε δεδομένα του 2010-2011 που αφορούν σε 33 χώρες-μέλη.

2. Βλ. σχετικά I. De Coster, O. Borodankova, A.-S. De Almeida Coutinho, G. Paolini (2012). Citizenship Education in Europe. EACEA P9 Eurydice & Policy Support. Το κείμενο αυτό αποτελεί ουσιαστικά μία σύνοψη του 2ου Κεφαλαίου «Συμμετοχή μαθητών/ριών και γονέων στη διοίκηση του σχολείου» που περιλαμβάνεται στο προαναφερθέν έγγραφο.

3. ο.π.

ΚΡΑΤΗ	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΤΑΞΗΣ			ΑΥΤΟΝΟΝΟΜΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΚΛΟΓΗ ΑΝΤ/ΠΩΝ ΤΑΞΗΣ	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΙΚΑ ΣΥΜΒΟΥΛΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ			ΑΥΤΟΝΟΝΟΜΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΜΑΘΗΤΙΚΑ ΣΥΜΒ/ΛΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ	ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΘΕΣΜΟΘΕΤΗΜΕΝΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥΣ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΡΙΩΝ ΣΕ ΟΡΓΑΝΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ			ΑΥΤΟΝΟΝΟΜΙΑ ΣΧΟΛΕΙΟΥ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΑΝΤ/ΠΟΥΣ ΜΑΘΗΤΩΝ/ΡΙΩΝ ΣΕ ΟΡΓΑΝΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
	Π/ΘΜΙΑ ΕΚΠ/ΣΗ	Δ/ΘΜΙΑ ΕΚΠ/ΣΗ 1	Δ/ΘΜΙΑ ΕΚΠ/ΣΗ 2		Π/ΘΜΙΑ ΕΚΠ/ΣΗ	Δ/ΘΜΙΑ ΕΚΠ/ΣΗ 1	Δ/ΘΜΙΑ ΕΚΠ/ΣΗ 2		Π/ΘΜΙΑ ΕΚΠ/ΣΗ	Δ/ΘΜΙΑ ΕΚΠ/ΣΗ 1	Δ/ΘΜΙΑ ΕΚΠ/ΣΗ 2	
Αυστρία		X	X					X		X	X	
Βέλγιο	X	X	X			X	X			X	X	
Βουλγαρία	X	X	X		X	X	X		X	X	X	
Γαλλία			X				X			X	X	
Γερμανία	X	X	X			X	X			X	X	
Δανία				X		X	X			X	X	
Ελβετία												
Ελλάδα		X	X			X	X			X	X	
Εσθονία				X	X	X	X			X	X	
Ηνωμένο Βασίλειο				X	X	X	X	X*	X	X	X	
Ιρλανδία		X	X			X	X					X
Ισλανδία				X	X	X	X		X	X	X	
Ισπανία	X	X	X			X	X		X	X	X	
Ιταλία			X				X				X	
Κάτω Χώρες				X		X	X					X
Κροατία	X	X	X		X	X	X			X	X	
Κύπρος	X	X	X		X	X	X			X	X	
Λετονία				X				X		X	X	
Λιθουανία	X	X	X		X	X	X		X	X	X	
Λιχτενστάιν		X	X					X		X	X	
Λουξεμβούργο												
Μάλτα												
Νορβηγία	X	X	X		X	X	X		X	X	X	
Ουγγαρία				X	X	X	X		X	X	X	
Πολωνία	X	X	X		X	X	X			X	X	
Πορτογαλία		X	X			X	X				X	
Ρουμανία		X	X		X	X	X			X	X	
Σερβία												
Σλοβακία		X	X				X				X	
Σλοβενία			X				X				X	
Σουηδία				X				X			X	
Τουρκία	X	X	X		X	X	X		X	X	X	
Τσεχική Δημοκρατία				X				X			X	

Ο πίνακας στηρίζεται σε δεδομένα των ετών 2010-2011, όπως αναφέρονται στις εικόνες 2.1., 2.2. & 2.3. που περιλαμβάνονται στο έγγραφο I. De Coster, O. Borodankova, A.-S. De Almeida Coutinho, G. Paolini (2012). Citizenship Education in Europe. EACEA P9 Eurydice & Policy Support.

* Η Ουαλία και η Σκωτία διαθέτουν κεντρικά καθορισμένο νομικό πλαίσιο, ενώ τα σχολεία της Αγγλίας διακρίνονται από μια σχετική αυτονομία αναφορικά με τη λειτουργία των μαθητικών συμβουλίων σε επίπεδο σχολείου.

Εξίσου ενδιαφέρον είναι ότι στις περισσότερες χώρες η συγκρότηση μαθητικών συμβουλίων (“student councils”), όπως τα 15μελή συμβούλια των ελληνικών σχολείων, είναι η πιο συνηθισμένη μορφή μαθητικής συμμετοχικής δράσης στο σχολικό γίγνεσθαι. Τα μέλη των συμβουλίων αυτών, απαρτίζονται είτε από αντιπροσώπους των τάξεων είτε αναδεικνύονται απευθείας από το σύνολο των μαθητών και μαθητριών του σχολείου. Στην Ουαλία, στην Αγγλία και στη Βόρεια Ιρλανδία η εκλογή των αντιπροσώπων των τάξεων αποβλέπει αποκλειστικά και μόνο στην ανάδειξη των μελών για τη συγκρότηση των μαθητικών συμβουλίων του σχολείου.

Ανεξάρτητα από το είδος της προβλεπόμενης συμμετοχικής δράσης, στα περισσότερα από τα κράτη του Δικτύου, ο ρόλος των μαθητών/ριών φαίνεται να είναι καθαρά συμβουλευτικός και πληροφοριακός. Εξάιρεση, ίσως, αποτελεί η Ισπανία, όπου οι μαθητικές κοινότητες από τη Γ' Γυμνασίου και πάνω συμμετέχουν ακόμα και στην εκλογή του Διευθυντή του σχολείου, ενημερώνονται και ερωτώνται για τη διαδικασία εισαγωγής των μαθητών, συνεργάζονται με τα κρατικά όργανα για τη διαμόρφωση του σχολικού συστήματος και συμμετέχουν ενεργά στη σχολική αξιολόγηση.

Μια ιδιαίτερη πολυμορφία παρουσιάζει ο θεσμός σε χώρες που το εκπαιδευτικό τους σύστημα διακρίνεται από έναν «περιφερειακό» και ομοσπονδιακό χαρακτήρα, όπως είναι αυτό της Γερμανίας και της Μ. Βρετανίας. Η πολυμορφία αυτή αντανακλάται και στους όρους που χρησιμοποιούνται για να ονομάσουν το θεσμό ή τα αντίστοιχα θεσμικά όργανα. Οι όροι “Schulervertretung”, “Schulermittelverantwortung”, “Schulermittelverwaltung”, “Schulerverwaltung”, “Schulermittelwirkung” είναι δηλωτικοί της συμμετοχικής δράσης των μαθητών/ριών στη Γερμανία⁴, ενώ στη Μ. Βρετανία χρησιμοποιούνται οι όροι “classroom councils”, “form councils”, για τα συμβούλια της τάξης, και “school councils”, “pupil councils”, “learner councils”, “student forums”, “school senate”, “student councils” για τα συμβούλια του σχολείου.⁵

Διαφοροποιήσεις παρατηρούνται και ως προς την οργάνωση της μαθητικής κοινότητας. Ειδικότερα στη Γερμανία⁶, υπάρχει μια εκλεγμένη επιτροπή μαθητών/ριών του σχολείου (“Schulervertretung”) που οργανώνεται και διοικείται αυτόνομα, σύμφωνα με τη νομοθεσία του αντίστοιχου κρατιδίου. Συνήθως το κάθε σχολικό τμήμα επιλέγει τους αντιπροσώπους του που συμμετέχουν στο Μαθητικό Συμβούλιο του σχολείου (“Schulerrat/Schulerversammlung”), από τους οποίους και αναδεικνύεται το Διοικητικό Συμβούλιο της Μαθητικής Συνέλευσης του σχολείου (“der Vorstand der Schulerversammlung”) –π.χ. πρόεδρος (Schulersprecher), Ταμίας (Kassenwart) & Γραμματέας (Schriftfuhrer). Σε κάποια κρατίδια οι αντιπρόσωποι των μαθητών στο προαναφερόμενο όργανο εκλέγονται άμεσα από όλους τους μαθητές. Σε επίπεδο κρατιδίου λειτουργεί μια επιτροπή μαθητών (“Schulerververtretungsgremium”). Τέλος, σε ομοσπονδιακό επίπεδο, προβλέπεται η λειτουργία μιας Επιτροπής (“Bundesschulervertretung”), που αντιπροσωπεύει όλους τους μαθητές της Γερμανίας. Τα μαθητικά συμβούλια υπερασπίζονται τα συμφέροντα των μαθητών σε όλα τα θεσμικά όργανα και όσοι συμμετέχουν σε αυτά έχουν επιπλέον δικαιώματα, όπως τη δυνατότητα δικαιολογημένης απουσίας από τα μαθήματα κατά την άσκηση των καθηκόντων τους.

ευνέχεια →

4. Οι πληροφορίες προέρχονται από την απάντηση της κας Susanne Schubert του Μορφωτικού Τμήματος της Πρεσβείας της Γερμανίας σε σχετικό ερώτημά μας, καθώς και από διαδικτυακή έρευνα.

5. Βλ. σχετικά στην <http://involver.org.uk/advice/school-council/what-is-a-school-council/>

6. Οι πληροφορίες προέρχονται από την απάντηση της κας Susanne Schubert του Μορφωτικού Τμήματος της Πρεσβείας της Γερμανίας σε σχετικό ερώτημά μας, καθώς και από διαδικτυακή έρευνα.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο –Σκωτία, Αγγλία, Ουαλία- μαθητικά συμβούλια (“student councils” -όπως είθισται να ονομάζονται σήμερα⁷ - ή “school councils”), εκλεγμένα δηλαδή όργανα μαθητών, που σκοπός τους είναι να αντιπροσωπεύουν τις τάξεις τους και να λειτουργούν ως ένα μέσο για την ενεργή και δημιουργική ενσωμάτωση των μαθητών/ριών στην καθημερινή ζωή της σχολικής κοινότητας⁸, υπάρχουν σε περισσότερα από το 90% των σχολείων.⁹ Δεν υπάρχουν κοινοί κανόνες για τον τρόπο λειτουργίας των σχολικών συμβουλίων, ούτε και για τη σύνθεσή τους. Συνήθως, στην Αγγλία, τα σχολικά συμβούλια αποτελούνται από έναν ή δύο εκλεγμένους αντιπροσώπους από κάθε τάξη –ένα κορίτσι και ένα αγόρι. Σύμβουλοι-αντιπρόσωποι των μαθητών/ριών εκλέγονται στην αρχή της χρονιάς ακόμα και στα νηπιαγωγεία (ηλικίες μαθητών/ριών 3-4 ετών). Είναι σημαντικό ότι υπό την επίβλεψη των μαθητικών συμβουλίων λειτουργούν και διάφορες υποεπιτροπές για την οργάνωση συγκεκριμένων εκδηλώσεων και ερευνών ή για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων ζητημάτων, όπως η καταπολέμηση της βίας στο σχολείο.¹⁰ Ιδιαίτερη ώθηση δόθηκε στο θεσμό των μαθητικών κοινοτήτων από το 2006, μετά από πρωτοβουλίες του τότε Υπουργού Παιδείας.

Στην Ιταλία ο θεσμός των μαθητικών κοινοτήτων, ή των «συνελεύσεων των μαθητών» (“assemblea studentesca”), στα σχολεία της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης –αντίστοιχα με τα δικά μας Λύκεια- θεσμοθετήθηκε το 1974. Ο σχετικός νόμος αναθεωρήθηκε το 1994. Όπως και στην Ελλάδα, έτσι και στην Ιταλία, λειτουργούν οι συνελεύσεις της τάξης και οι συνελεύσεις του σχολείου. Ο θεσμός στοχεύει τόσο στη συμμετοχή των μαθητών/ριών στα ζητήματα της σχολικής και κοινωνικής ζωής όσο και στην καλλιέργεια της πολιτιστικής και πολιτικής συνείδησης των μαθητών/ριών.¹¹

Ο θεσμός των μαθητικών κοινοτήτων φυσικά λειτουργεί και σε κράτη που δεν ανήκουν στο Δίκτυο Ευρυδίκη, όπως είναι οι Η.Π.Α. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η δημιουργία και λειτουργία διαφόρων κρατικών και μη οργανώσεων, σχεδόν σε όλες τις Πολιτείες των Η.Π.Α., που δραστηριοποιούνται στην παροχή συμβουλών και κατευθύνσεων για την οργάνωση και εκπαίδευση των μελών των μαθητικών συμβουλίων. Μάλιστα υπάρχουν και αντίστοιχες οργανώσεις που λειτουργούν σε εθνικό επίπεδο, όπως The National Association of Secondary School Principals (NASSP) που λειτουργεί από το 1916 και υλοποιεί μια σειρά από επιμέρους προγράμματα όπως τα National Honor Society –δημιουργήθηκε το 1921-, National Association of Student Councils –λειτουργεί ως οργανισμός από το 1931- και η National Elementary Honor Society –ιδρύθηκε το 2008.¹²

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί ότι στην Ευρώπη λειτουργεί ήδη από το 1975, με έδρα το Δουβλίνο, πλατφόρμα για την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ μαθητικών ενώσεων της γενικής και επαγγελματικής δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, το Organising Bureau of European School Student Unions.¹³ Συμμετέχουν σε αυτή μαθητικές ενώσεις από 20 τουλάχιστον χώρες.

Κλείνοντας τη σύντομη αυτή αναφορά, παρατηρούμε ότι οι μαθητικές κοινότητες και, ειδικότερα, ο θεσμός των μαθητικών συμβουλίων υπάρχουν στα περισσότερα δημοκρατικά κράτη του κόσμου. Η θεσμοθέτησή τους είναι άμεσα συνδεδεμένη με την προσπάθεια της ενίσχυσης μιας πιο δημοκρατικής εκπαιδευτικής πολιτικής και της διαμόρφωσης ενεργών πολιτών.

7. Βλ. σχετικά <http://www.schoolcouncils.org/>

8. Βλ. σχετικά Helen Veitch. “Participation in practice: an evaluation of the primary school council as a participatory tool”, διαθέσιμο στην <http://www.childhoodstoday.org/download.php?id=27>

9. Βλ. σχετικά http://www.myschoolcouncil.info/scuk_faq, καθώς και <http://involver.org.uk/school-council/>

10. Βλ. σχετικά στην http://www.myschoolcouncil.info/scuk_content/for_free/Structures%20and%20Definitions/scuk_for_free Ειδικότερα, για την οργάνωση και δράση των μαθητικών συμβουλίων (“pupils councils”) στη Σκωτία βλ. www.youngscot.org

11. Βλ. Σχετικά Luciano Serbenski (2006). “La normativa vigente in materia di assemblee studentesche. Osservazioni giuridiche in merito al presunto obbligo di presenza dei docenti” διαθέσιμο στην http://www.gildavenezia.it/normativa/schede/Assemblee_studenti.pdf. Λεπτομέρειες σχετικά με την οργάνωση και λειτουργία των μαθητικών κοινοτήτων στην Ιταλία είναι διαθέσιμες και στην <http://www.studenti.it/superiori/scuola/articoli/assemblea.php>

12. Βλ. σχετικά <http://www.principals.org/about-us>

13. Βλ. σχετικά στην <http://www.obessu.org/>